

Morten Thing

De russiske jøder i København 1882-1943

Gyldendal, 2008

Af Silvia Goldbaum Tarabini Fracapane

656 sider inklusive registre, bibliografi og arkivoversigt er, hvad Morten Thing har begået om de russiske jøder i København fra indvandringen så småt tog sin begyndelse i 1880'erne til de distinkte kulturforskelle mellem danske og russiske jøder mere eller mindre forsvandt og integration eller assimilation tog over i 1940'erne.

Det er en spændende bog, der nok gør sig bedst som opslagsbog, idet der er mange gentagelser (noget forfatteren dog allerede i begyndelsen gør læseren opmærksom på). Vi hører om jiddish kultur såsom teater, musik, litteratur og presse, men også blandt andet om socialt hjælpearbejde, politiske grupperinger, det jiddiske bibliotek, foreninger og klubber af alle slags, arbejde og lønforhold samt den sprogekamp, der fandt sted i forhold til at beholde jiddish som sprog efter indvandringen i Danmark.

Bogen er inddelt i tre dele: De russiske jøder i København 1882-1920; Måder, hvorpå man taler om jøder og til sidst en del om De russiske jøder i København 1920-43. For at skrive dette værk har Morten Thing været igennem en stor mængde avis- og arkivmateriale, hvoraf meget er på jiddish og formidlingen af dette giver et levende billede af det aktive miljø, der var i København blandt de jiddishtalende jøder.

Dertil får man også indtryk af de problemer den store immigration skabte internt i menigheden, hvor det tog mange år før de russiske jøder blev optaget på lige vilkår med de danske fx i forbindelse med valg. Det er ikke bare den store historie, som er interessant, den er krydret med små bemærkelsesværdige detaljer. Overraskende er det fx, at det efter at der i løbet af årene omkring første verdenskrig var et væld af jiddishe aviser og nyhedsbreve, som blev trykt i København, var umuligt, da koret *Hasomir* i

1947 afholdt sin 35-års jubilæumskoncert, at finde et trykkeri der kunne trykke på jiddish, så de hebraiske bogstaver på programmet blev skrevet i hånden. Bogen giver et godt indtryk af, hvordan det i Danmark nærmere var assimilation eller integration, der i store træk gjorde det af med jiddish som aktivt sprog, hvor det i andre europæiske lande skyldtes Holocaust. Allerede før anden verdenskrigs begyndelse var antallet af jiddishe arrangementer faldet markant i forhold til højdepunktet i 1920'erne.

Bogen ender med en slags epilog om Pinches Welner, en jiddish forfatter, oprindeligt fra Łódź, som kom til Danmark i 1913. Hans forfatterskab, som for alvor begyndte under opholdet i Sverige 1943-45, har særligt to temaer, jødernes skæbne og erindringer. Interessant er det at høre, at Welner skrev alt på jiddish og så arbejdede med en sekretær om oversættelsen. Præcis på samme måde, som en af de mere kendte moderne jiddishe forfattere, Isaac Bashevis Singer (Yitskhok Bashevis Zinger) gjorde det. Things bog ender egentlig i 1943 – men der er en spændende lille krølle på historien – på trods af, at Welners: *Ved Øresunds Bredder* (Bay di bregn fun Oyresund) blev godt modtaget i Danmark, blev den ilde anmeldt i *Jødisk Samfund*, hvis anmelder så den som et slags smædeskrift mod de gamle dansk-jødiske familier. Dette siger måske noget om, at der alligevel stadig i 1953, da bogen udkom, var en slags skel – eller en slags usynlig mur mellem de russiske ”nye” og de ”gamle” danske jøder. Det er en virkelig flot bog, som er rig på illustrationer – desværre er en del af fotografierne af plakater og løbesedler så små, at man ikke kan læse teksten.

Der kunne skrives langt og indgående om bogen, men det er nok bedre at lade den tale for sig selv, så læseren ved selvsyn kan få alle detaljerne med.